

A NONPROFIT SZÉKTOR SZEREPE AZ EURÓPAI FEJLESZTÉSI FORRÁSOK ABSZORPCIÓJÁBAN — KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LEGELMARADOTTABB KISTÉRSÉGEKRE

Boros Gábor–Pénzes János–Kozma Gábor–Molnár Ernő

Bevezetés

Jelen tanulmányban Magyarország nonprofit szektorával¹ kívánunk foglalkozni, melynek elsődleges célja, hogy bemutassa, hazánk uniós csatlakozása mennyire befolyásolta a vizsgált szféra pályázati életét, és általa társadalmi jelentőségét. *A nonprofit szektor vizsgálata mára egyre nagyobb hangsúlyt kap, mivel a gazdaságban betöltött szerepe a rendszerváltás óta folyamatosan növekszik*, hiszen rengeteg kötelezően ellátandó feladatot (részben oktatási, kulturális, sport és szabadidős szervezési tevékenységeket) vett át az államtól és az önkormányzatoktól.

A 2008 őszi kirobbant gazdasági válság nem csak a gazdasági szereplőket, az állami és önkormányzati szférát, a természetes személyeket, hanem *a nonprofit szektort is mélyen érintette*. Az állami támogatások jelentősen csökkentek, az átvállalt állami feladatok normatívái elmaradoztak, vagy redukálódtak. Mindezek mellett a Nemzeti Civil Alap-program működési támogatásai is jelentősen csökkentek (Porubcsánszki 2007; Kákai 2010; Civil Információs Portál). A 2010-es kormányváltás óta a nonprofit szervezetek terén újabb átalakulások következtek be. A központi költségvetés hiánya, valamint az országos és európai politikai változások jelentősen átstrukturálták a civil szféra támogatásait.

A működési alapú, nem normatív támogatások odaítélésénél elsődleges szempont az elvégzett feladat és annak társadalmi jelentősége lett. A Nemzeti Civil Alapprogram helyett a Nemzeti Együttműködési Alap kezelte azokat az anyagi támogatásokat, amelyek a civil életet kívánják segíteni.

Az új *Civil törvény* (2011. évi CLXXV. törvény) egyik célja, hogy kiszűrje azon civil szervezeteket, amelyek nem működőképesek, illetve csak passzívan léteznek. A törvény számos módosítást és feltételt állított a nonprofit szektor elé, hogy különböző támogatásokban részesülhessen (pl. közhasznúság).

Ugyanakkor, az állam hozzájárulásának csökkenése mellett *egyre nagyobb szerepet kaptak az Európai Unióból befolyó források*. Magyarország 2004-es csatlakozása után, de leginkább a 2007–2013 éves ciklusban megnövekedtek a nonprofit szféra támogatásai, és egyre több olyan pályázati kiírás jelent meg, amelyekben az önkormányzati és állami szereplők mellett a nonprofit szektor is képviseltethette magát. Mindezekon túl számos olyan pályázati kiírás is született, ahová csak civil szervezet nyújthatta be támogatási igényét (pl. ÉAOP-5.1.3-11 kódszámú, „A régiós civil szervezetek infrastrukturális feltételeinek fejlesztése” című pályázat).

Így tehát adott volt a válasz a felmerülő problémára: a korábbi állami támogatások hiányának pótlására valamilyen úton-módon az európai uniós források felhasználására került sor. Fontos korlátozást jelent azonban, hogy az Unió nem működésre, hanem fejlesztésekre nyújt támogatást.

Problémafelvetés és a vizsgálat célkitűzései

Jogos lehet a kérdés, hogy miért foglalkozik a területfejlesztés a civil szervezetekkel. A válasz egyszerű, ugyanakkor ezzel együtt összetett is.

A megjelenése óta többször módosított területfejlesztési törvény bevezetőjében tárgyalja a területfejlesztés és a területrendezés céljait és feladatait (1996. évi XXI. törvény). A szó szerinti idézést kerülendő, összegezve elmondható, hogy *a területfejlesztés célja az elmaradott térségek felzárkóztatása és mindezek mellett az ebben részt vevő intézmények és szervezetek összehangolása* (Boros 2012; Boros–Kozma–Pénzes 2013).

Hazánk európai uniós csatlakozása óta kiemelt hangsúlyt kapnak a fejlesztésben a civil szervezetek is. Egyrészt egyre nagyobb erőt képviselnek a gazdaságban (KSH 2014), másrészt ők azok, akik igazán közel kerülhetnek a hátrányos helyzetben élőkhez. Ezt a legfrappánsabban és legegyszerűbben a „Térségfejlesztők a szegénység elleni küzdelemben” c. kiadvány így fogalmazza meg:

„A térségfejlesztő számára a civil szervezetek azok a potenciátok, akik partnerei, vagy még jobb esetben gazdái lehetnek bizonyos fejlesztéseknek. A civil szférát (általában és elméletileg) jellemzi, hogy a társadalom jobbítására törekszik, ezért a fent részletezett nehézségek ellenére valószínűleg minden térségben találni a társadalmi felzárkóztatás ügyében elkötelezett vagy nyitott szervezeteket.” (Sain 2014: 33)

A klasszikus civil szervezetek két szinten tudják befolyásolni a regionális politikát. Egyrészt a döntéshozói szinten, ahol lobbierjükkel (vagy szaktanácsadói és/vagy szavazati jogkörükkel) magasabb támogatási összegek meghirdetését, illetve a kiírt pályázatok tartalmi és pályázói körét tudják módosítani. Ilyenre lehet példa a nonprofit szervezetek jelenléte a regionális fejlesztési tanácsokban, vagy önkormányzati képviselőtestületi üléseken. Másrészt, az *aktív, gyakorlati kontaktusteremtő szerepük* a hátrányos helyzetű területeken a legnagyobb, ahol az állami/önkormányzati rendszerek már nem tudnak olyan mértékű hatást kifejteni, mint az szükséges lenne (példa lehet erre a szociálisan rászorultak étkeztéstámogatása).

Ahogy a Központi Statisztikai Hivatal vizsgálata is rámutatott, a *nonprofit szektor gazdaságon belüli súlya* (a GDP és a foglalkoztatás együttes figyelembevételével) *mintegy 4 százalékosra tehető* (KSH 2013).

Magyarországon a legutóbbi KSH-felmérés szerint 2012-ben valamivel több, mint 65 ezer jogilag bejegyzett nonprofit szervezet működött (a szféra jelentős hányada emellett passzív szerepet tölt be). Közülük 45,3 százalék 500 ezer Ft alatti bevétellel gazdálkodott – ezen belül 16,3 százalék semmilyen, vagy 50 ezer Ft-nál kisebb bevétellel rendelkező –, míg közel 19,7 százalékuk legalább 5 millió Ft feletti bevétellel bírt. 2012-ben a szektor összes bevétele 1256 milliárd Ft volt, ami a 2000-es érték kettő és félszerese. Az *európai uniós fejlesztési forrásokhoz való hozzáférés új perspektívákat nyitott meg*, azonban néhány probléma is felmerült ezzel kapcsolatban (Bujdosó–Szűcs 2008). *A nonprofit szektor igen erős Budapest központú területi koncentrációja* eddig is probléma volt (KSH 2013). A „pályázatok világában” azok a nonprofit szervezetek érhetnek el nagyobb pályázati támogatásokat, melyek nagyobb működési bevétellel, tőkével, humán erőforrással, releváns tapasztalattal rendelkeznek (Ajtay 2011), így *a szervezetek közötti egyenlőtlenségek növekedésével kell számolni*. (Az elmaradott térségekben nem csak a nonprofit szektort sújtják ezek a problémák – pl. Péntes 2013.) Jól jelzi ezt a sajátágot, hogy a nonprofit szektor pályázatokból befolyó együttes forrása 124,7 milliárd Ft, tehát az összes bevételük közel 10 százaléka. Ezt azonban elsősorban (több mint 95 százalékban) azok a nonprofit szervezetek nyerték meg, amelyek bevétele 5 millió Ft felett volt (KSH 2014).

Ráadásul a *nonprofit szervezetek működésének finanszírozásában a fejlesztési támogatások hektikusan jelentek meg*, így – különösen a kisebb és „sérülékenyebb” szervezetek esetében – likviditási nehézségek is jelentkezhetnek.

Jelen tanulmányban a nonprofit szervezetek számára elérhető pályázatok közül az összértékében nagyobb arányú európai uniós támogatásokra helyeztük a hangsúlyt. Igyekeztünk feltárni a pályázati aktivitásban és sikerességben mutatkozó területi mintázatot és különbségeket. Megpróbáltuk számszerűen is kifejezni a szektor részesedését a pályázatok benyújtásában és a források megszerzésében. Vizsgálatunkban arra is kerestük a választ, hogy kimutatható-e a nonprofit szervezetek nagyobb hozzájárulása a fejlesztési források abszorpciójához a legfejletlenebb – komplex programmal segített leg-hátrányosabb helyzetű – kistérségekben.

Az elemzés területi és időbeli keretei

Vizsgálatunk az egész országra kiterjedt, melyet több területi szinten – települések, kistérségek és megyék viszonylatában is – elemeztünk. A korábbi tanulmányokhoz hasonlóan *elsősorban a benyújtott, illetve az elnyert pályázatokkal foglalkoztunk* (Kákai 2010; Reisinger–Hajós 2013).

Elemzésünk csak és kizárólag az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) keretében pályázott és elnyert támogatásokra terjedt ki a 2007–2013 közötti ciklusra, így pl. a Svájci és EGT Norvég Alap, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv (ÚMVP), majd Darányi Ignác Terv III. és IV. tengely, a Visegrád Alap, valamint egyéb hazai és nem hazai támogatásokkal nem foglalkoztunk. Ennek oka egyrészt, hogy a Svájci és a Norvég Alap által nyújtható támogatás az európai uniós forrásokhoz képest elenyésző, akárcsak a nem normatív jellegű, hazai források (előbbi ráadásul hozzáféréseiben területi és szervezeti szempontból is korlátozott). Másrészt, például a fontos non-profit pénzügyi forrást is jelentő Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (és a későbbi módosításai) IV. tengelyének forráselosztásában közreműködő LEADER-térségek nem igazodnak az általunk vizsgált tervezési-statisztikai kistérségi keretekhez, így megfelelő adatok hiányában nem lehetett összevetni őket. Harmadrészt, sem az EMVA (Európai Vidékfejlesztési Alap) források, sem a Svájci és EGT Norvég Alap pályázatairól – személyiségi jogokra hivatkozva – nem lehetett az összes pályázóra vonatkozóan információkat szerezni, így ezekben az esetekben csak a nyertes pályázók adatait lehetett elérni.

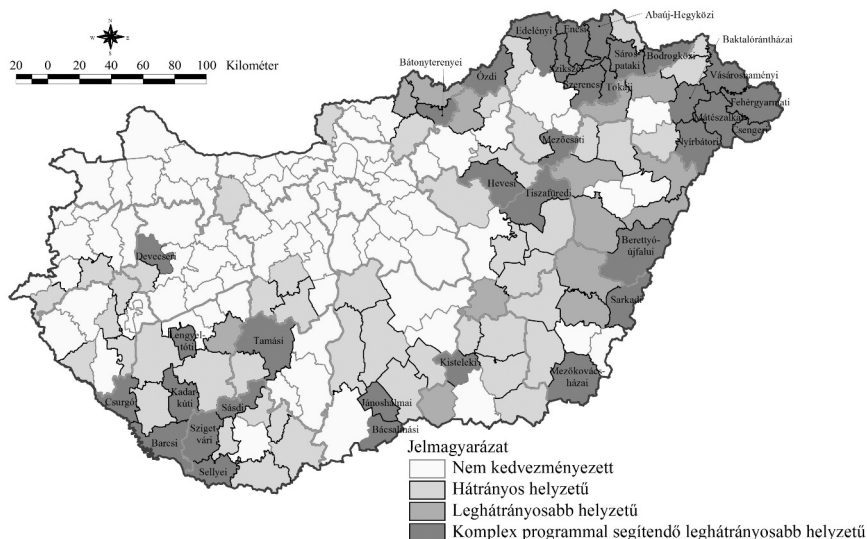
A pályázati adatok kinyerésére a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján elérhető jelentéskészítőt használtuk fel (NFÜ Jelentéskészítő).² A keresőprogram országos szinttől települési szintig adja meg – külön az állami és önkormányzati, a vállalkozói és a non-profit szektorra vonatkozóan – a területegységek statisztikai adatait, valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) és az ÚMFT keretében benyújtott, elnyert, megvalósításra kész és megvalósított pályázatait. A lekérdezéseket települési szinten³ hajtottuk végre, és a részletes adatokat vontuk össze kistérségi, illetve megyei szintre. Budapest adatait nagyfokú torzítása miatt nem vontuk be a vizsgálatba.

A települési szintű adatbázis hallgatói segítséggel megvalósított lekérdezése 2014. április 30-án fejeződött be, amikor pályázati elbírálások és támogatásról való döntések már nem, vagy csak elvétve születtek. Ennek tükrében kimondható, hogy a tanulmány egy lezárt fejlesztési ciklust vizsgált, azonban néhány esetben történt változás a központi adatbázisban az általunk kielemezett állapothoz képest. A települések népességszáma esetében a jelenleg elérhető 2012-es lakónépesség adatokat vettük figyelembe.

Vizsgálatunk ugyan egész Magyarországra kiterjedt, azonban kiemelt figyelmet szenteltünk a komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérségek körére. Mivel átfogó áttekintést kívántunk végrehajtani, ezért elemzésünk területi szintjét alapvetően a kistérségi rendszer szolgáltatta, de indokoltnak tartottuk a települési részletezett-ségű adatok egyes sajátosságainak vizsgálatát is. A kistérségi rendszer alapulvételét elsősorban az támasztotta alá, hogy igazodni tudjunk a 2007-ben hivatalosan lehatárolt legel-

maradottabb térségek köréhez (bár megjegyezhetjük, hogy települési bontású adatso-
runkat járási szintre is lehet aggregálni).

1. ábra. A kistérségek kedvezményezettség szerinti besorolása Magyarországon



Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján (a 311/2007. [XI.17.] kormányrendelet és a 116/2011. [VII.7.] kormányrendelet).

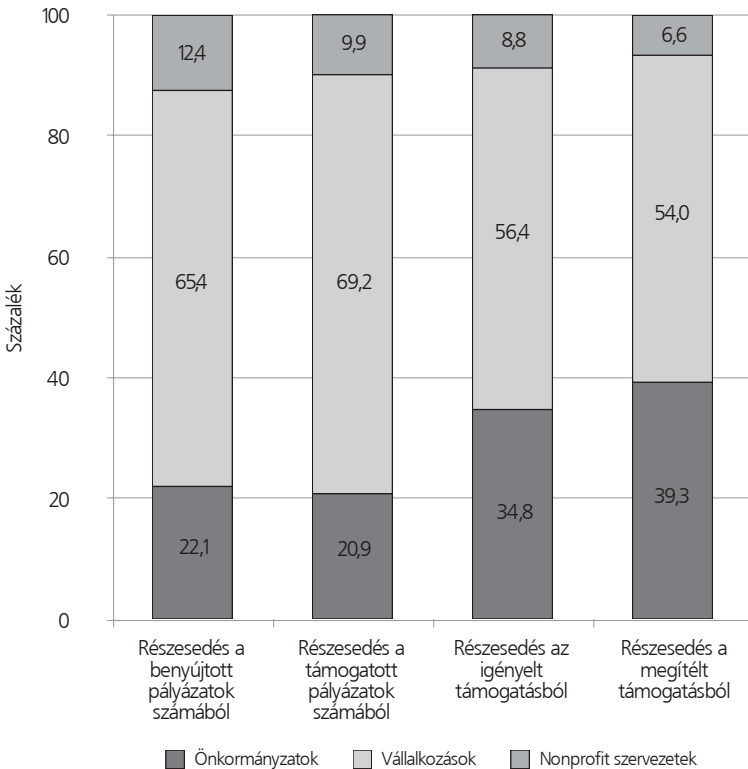
A kistérségek esetében a jelenleg is hatályos 175 egységből álló felosztást vettük alapul – ugyanakkor Budapest kimaradt az adatgyűjtésből és az elemzésből is. Erre a kistérségi felosztásra készült el a 67/2007. (VI. 28.) OGY-határozat, amely lefektette a kedvezményezett térségek besorolásának módszereit és indikátorait. A 33 legalacsonyabb fejlettségi értékkel rendelkező kistérség a komplex programmal segítő leghátrányosabb helyzetű csoportba, további 14 a leghátrányosabb (LHH), 47 pedig a hátrányos helyzetű kategóriába került (311/2007. [XI. 17.] kormányrendelet). A 2011-ben különvált Devecseri kistérséget a komplex programmal segítő leghátrányosabb helyzetű kategóriába sorolták a kolontári iszapömlés kárainak mielőbbi felszámolása érdekében (116/2011. [VII. 7.] kormányrendelet) (1. ábra). Ennek a kistérségi csoportnak a felzárkóztatása érdekében különböző forrásokat igyekeztek felhasználni (Kullmann–Janza–Herczeg 2010). A 34 komplex programmal rendelkező leghátrányosabb helyzetű kistérség az ország lakosság-számának 14,5 százalékát foglalta magában.

A nonprofit szféra jellemzői az európai uniós fejlesztési források szempontjából

A nonprofit szervezetek forrásszerzésében – ahogyan korábban említettük – egyre fontosabb szerepet kaptak az Európai Unió támogatási politikájának keretéből érkező

összegek. Az NFÜ rendszeréből gyűjtött adatok alapján számított néhány mutató segítségével kísérletet teszünk a *nonprofit szektor részesedésének és jellemvonásainak kifejezésére*.

2. ábra. A három pályázói szektor részesedése a benyújtott és támogatott pályázatok számából, illetve az igényelt és a megítélt támogatások összegéből, %



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A pályázati aktivitás az egyik legfontosabb kérdéskör, mivel ez a mutató jól kifejezi egy adott település vagy térség nonprofit szférájának törekvéseit, pályázati forrásokhoz való hozzájutási kísérleteit, tettvagyát, nem utolsósorban – sarkítva természetesen – akár az élni akarását is. Emiatt is elemezzük ezt a mutatót részletesebben területi szempontból.

A beadott pályázatok országosan összesített értékeinek tükrében a *nonprofit szervezetek pályázati aktivitása volt a legszerényebb*, mivel a vizsgált fejlesztési forrásokra pályázó csoportok közül 1000 lakosra vetítve 1,5 pályázatot nyújtottak be, míg az önkormányzatok 2,7 pályázatot, a vállalkozói szféra pedig 7,9 pályázatot. Százalékos megoszlásban ez azt jelentette, hogy a nonprofit szektor nyújtotta be az összes szférából beérkező

101200 pályázat 12,4 százalékát, számszerűen 12590 darabot (az önkormányzatoktól 22400, a vállalkozások részéről 66200 pályázatot adtak be) (2. ábra).

A benyújtott pályázatok esetében *a három szektor közül a nonprofit nyert támogatást a legkisebb eséllyel*. A vállalkozások tekintetében egy nyertes pályázathoz átlagosan 1,8 pályázat benyújtására volt szükség, az önkormányzati szektor esetében 2,0-re, míg a nonprofit szektorban átlagosan 2,4 pályázat benyújtásából egy nyert. A támogatott pályázatok kevesebb, mint 9 százalékát adták be nonprofit szervezetek.

Ezek az arányok természetesen a támogatási összegek esetében is visszaköszönnek, mivel a nonprofit szektor beérkezett pályázataiban igényelt összes támogatási összeg 38,9 százalékát ítélték oda, míg a vállalkozói szektor esetében ugyanez az arány 49,8 százalékos volt, és az önkormányzatok az igényelt támogatás 58,7 százalékát meg is nyerték. *A nonprofit szektor képviselői által benyújtott pályázatokban igényelt támogatási összeg közel 10 százalékát tette ki a teljes igényelt összegnek, ugyanakkor a megítélt támogatási összegekből mindössze 6,6 százalékkal rendelkezett* (2. ábra).

A nyertes pályázatok átlagos – összegben kifejezett – mérete is lényeges különbségeket mutatott, mivel az önkormányzatok támogatást nyert pályázatainak átlagos összege 141,7 millió Ft volt, a vállalkozásoké 58,7 millió Ft és *a legkisebb átlagos összeggel, 50,3 millió Ft-os értékkel a nonprofit szektor rendelkezett*.

A továbbiakban – a területi keretek fényében – a pályázati aktivitás és a pályázati sikeresség egy-egy mutatójának részletesebb, területi szempontú vizsgálatával foglalkozunk.

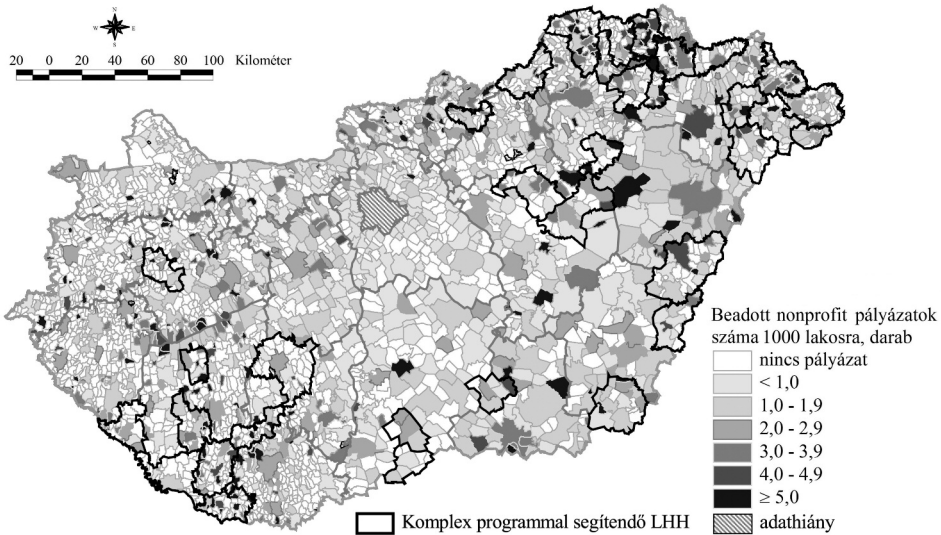
A nonprofit szektor pályázati aktivitásának területi sajátosságai

A pályázati aktivitást jelen tanulmányban a benyújtott pályázatok lakosságszámra vetített értékével fejeztük ki, és ezáltal kívántuk megragadni a területi különbségeket, illetve sajátosságokat (Kákai 2010; Reisinger–Hajós 2013). A települési léptékű elemzést kifejezetten nehezíti az a nagymértékű mozaikosság, amely jellemzi a beadott pályázatok 1000 lakosra vetített számát (3. ábra), ezért részben megyei összesítéssel vizsgáldtunk.

A megyék nonprofit szervezeteinek átlagos pályázati aktivitásának rangsora a következőképpen alakult: Csongrád (főként a 2000–20000 fő közötti lakosságszámú Székkutas, Mórahalom, Csanytelek, Csongrád és Kistelek miatt) rendelkezett a legmagasabb értékkel (1. táblázat), melyet Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád és Heves megye követett. A másik végletet pedig az igen szerény értékkel rendelkező Pest megye jelentette, mely után Vas, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Fejér megye szerepelt a rangsorban.

Bár a települések közigazgatási területeinek eltérő mérete miatt csalóka lehet a térkép, azonban *a nonprofit szervezetek részéről a települések 58,3 százalékából nem érkezett egyetlen pályázat sem* (a vállalkozások esetén ez 50,1 százalék, az önkormányzati szektor esetében mindössze 36,4 százalék volt).

3. ábra. A beadott nonprofit pályázatok száma a településeken 1000 lakosra vetítve



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

Legjellemzőbb módon a kistelepülésekről nem nyújtottak be pályázatot egyik szektor képviselői sem, azonban ebben a tekintetben jelentős különbségek vannak az országon belül (1. táblázat és 4. ábra).

Az 500 lakos alatti törpe- és aprófalvakról jelentősen kevesebb, 1,1 pályázat érkezett 1000 lakosra vetítve, mint országos átlagban (1,5/1000 fő). A Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Vas megyei kistelepülések értékei azonban még a szerény országos átlagot is messze alulmúlják. Utóbbi három az ország legfejlettebb megyéi között található, míg a legmagasabb pályázatszámúval rendelkező megyék jellemzően kevésbé fejlettek (Békés megye – azon belül is Pusztaszentlászló község⁴, Nógrád, Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye). Bár a helyzetet árnyalja, hogy a fejlettebb Fejér megye kistelepüléseiről is az összesített országos átlaghoz közeli számban érkezett pályázat.

A népesebb települések esetében – a hézagos településkategóriák miatt – indokoltnak láttuk összevonni a 20 000 főnél népesebb városok körét. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az országos átlag több mint kétszeresét, a népességekategória átlagának háromszorosát adta, ez azonban mindössze egyetlen település – Nyíregyháza – szervezeteinek kimagasló aktivitását jelentette (1. táblázat és 4. ábra). Heves, Baranya, Hajdú-Bihar, Nógrád, Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén és Somogy megye követte a szabolcsi megyeszékhelyet. A legszerényebb értéket pedig Pest, Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna és Zala megye adta a 20 000 lakos feletti városok benyújtott nonprofit pályázataiban. Messzemenő következtetéseket ebből sajnos nem lehet levonni, inkább csak sejthető az a területi összefüggés, hogy a kevésbé fejlett területeken nagyobb a pályázati aktivitás.

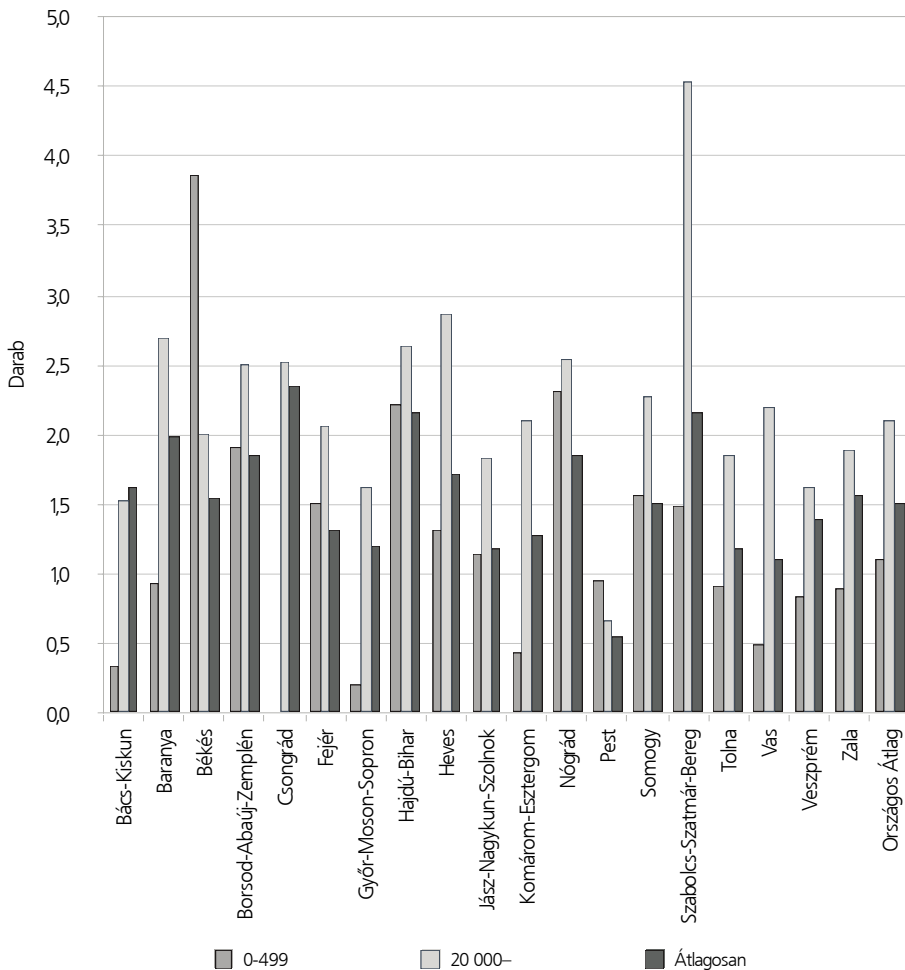
1. táblázat. A beadott nonprofit pályázatok száma 1000 lakosra vetítve a megyékben, a települések lakosságára szerint kategorizálva

Megyék	–499	500–999	1000–1999	2000–4999	5000–9999	10 000–19 999	20 000–	Átlagos
Bács-Kiskun	0,35	0,25	0,53	0,43	0,80	5,13	1,53	1,63
Baranya	0,94	1,10	1,96	1,47	1,04	1,69	2,70	1,99
Békés	3,87	0,94	1,36	0,70	1,11	1,83	2,01	1,54
Borsod-Abaúj-Zemplén	1,91	1,76	1,42	1,23	1,22	2,03	2,51	1,85
Csongrád	–	0,65	1,72	2,36	2,37	1,22	2,52	2,35
Fejér	1,51	0,82	0,91	0,72	1,20	0,96	2,07	1,31
Győr-Moson-Sopron	0,20	1,24	0,47	0,94	0,17	1,40	1,63	1,20
Hajdú-Bihar	2,21	0,51	1,93	1,46	1,39	2,20	2,64	2,15
Heves	1,32	4,00	0,97	0,57	1,18	1,80	2,86	1,72
Jász-Nagykun-Szolnok	1,15	2,16	0,75	0,72	0,71	0,96	1,84	1,19
Komárom-Esztergom	0,43	1,28	0,75	0,34	0,58	1,10	2,11	1,27
Nógrád	2,32	1,59	1,17	1,42	4,59	2,09	2,55	1,85
Pest	0,96	1,37	0,48	0,41	0,53	0,51	0,66	0,55
Somogy	1,57	1,16	0,99	1,07	1,90	0,99	2,28	1,50
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1,49	1,31	1,18	1,54	2,11	1,61	4,53	2,15
Tolna	0,92	0,39	0,49	0,58	1,14	2,16	1,86	1,19
Vas	0,49	0,90	0,74	0,58	0,55	0,57	2,19	1,11
Veszprém	0,84	1,16	1,48	1,23	1,12	1,57	1,63	1,40
Zala	0,90	0,97	0,94	2,16	2,51	–	1,90	1,56
Országos átlag	1,11	1,27	1,03	0,97	1,10	1,50	2,10	1,50

Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

Az áttekinthetőbb elemzés érdekében a települési szinten összegyűjtött adatokat a 175-ös kistérségi rendszerre aggregáltuk. A benyújtott nonprofit pályázatok lakosság-számra vetített értékét tekintve az első helyen a Kiskőrösi kistérség állt, melyet a Kisteleki, Sellyei, Nyíregyházai, Egri, Debreceni kistérség követett. Ez alapján megállapítható, hogy *vegyes a kép a kistérségek rangsorát illetően*, mivel a húsz legmagasabb fajlagos benyújtott pályázatszámmal rendelkező kistérség között hat komplex programmal segítettő LHH kistérség is szerepelt, miközben tíz olyan is volt ebben a halmazban, mely nem volt kedvezményezett, sőt hat közülük megyeszékhely rangú volt. A rangsor alján elsősorban a legfejlettebb nem kedvezményezett és a kevésbé elmaradott hátrányos helyzetű besorolást kapott kistérségek sorakoztak (5. ábra).

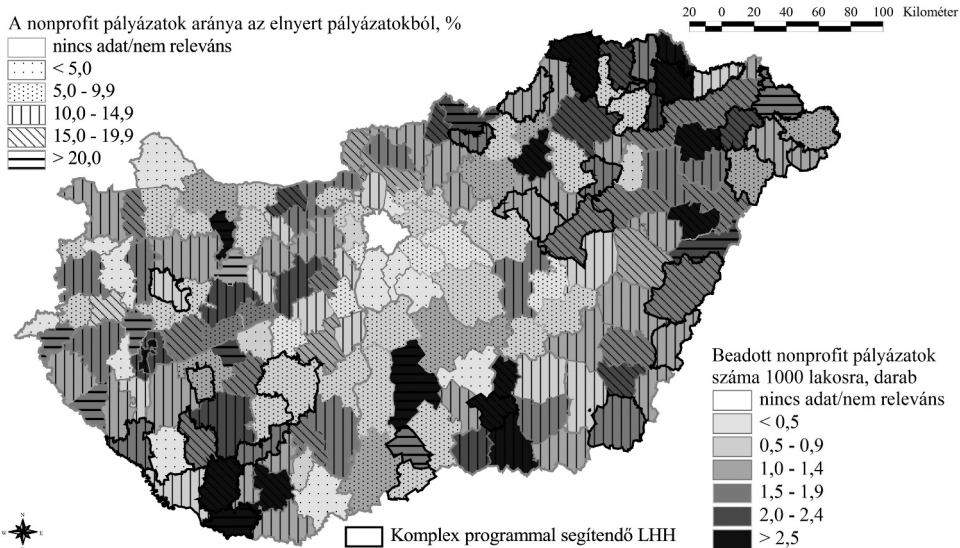
4. ábra. A beadott nonprofit pályázatok száma 1000 lakosra vetítve az 500 lakos alatti és a 20 000 lakos fölötti települések kategóriájában, megyénként



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A nonprofit pályázatok összes beadott pályázatból való részesedése alapján is vegyes kép rajzolódik ki, az mindenesetre világosan látszik, hogy a legelmaradottabb, komplex programmal segített LHH kistérségek mindegyikében legalább 5 százalékot meghaladó volt a nonprofit pályázatok aránya (5. ábra). Kimagaslik a legelmaradottabb kistérségek egyikeként számon tartott ormánsági Sellyei kistérség (a pályázatok közel 41 százalékát a nonprofit szektorból nyújtották be). Azonban az utána következő Pannonhalmi kistérség (33,3 százalék) és Kiskőrösi kistérség (30,2 százalék) már a kevésbé kedvezőtlen térségek csoportjába tartozott. Tehát nincsenek világosan kirajzolódó területi sajátosságok ebben a tekintetben.

5. ábra. A beadott nonprofit pályázatok 1000 lakosra jutó száma, valamint a nonprofit pályázatok százalékos részesedése az összes beadott pályázat közül kistérségi összesítésben



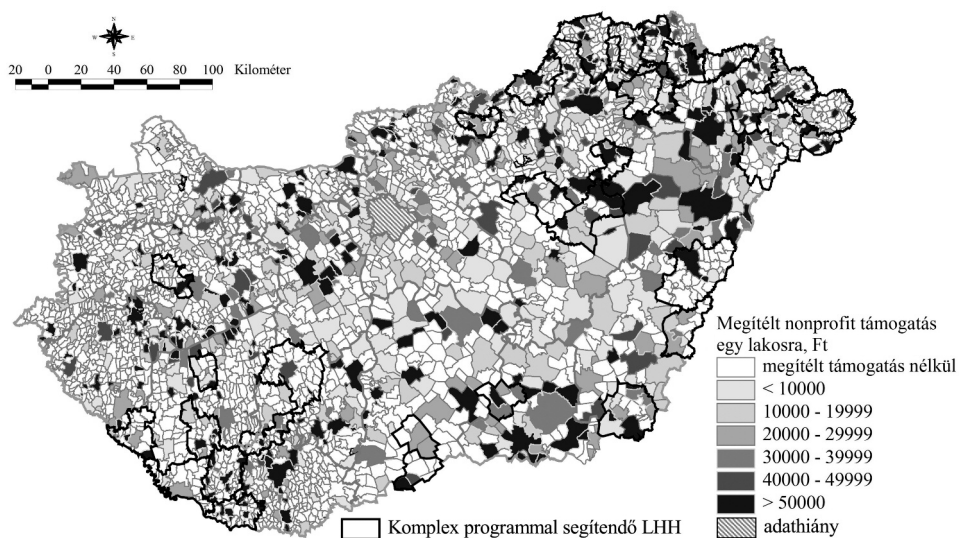
Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A nonprofit szektor pályázati sikerességének területi sajátosságai

A pályázati sikerességet jelen tanulmányban a megítélt támogatások lakosságszámra vetített száma alapján próbáltuk kifejezni (így pl. az elnyert pályázatok arányát, vagy a megítélt támogatások igényelt támogatási összegben belüli részesedését külön nem vizsgáltuk). A mutató prezentálja egyrészt a pályázati sikerességet és a pályázatok átlagos volumenét is.

A pályázati aktivitás kapcsán egyértelműen látszott a nonprofit szektor szerényebb területi jelenléte az érintett települések alapján. A megítélt támogatások még kevesebb településre koncentráálódtak, mivel csak a települések valamivel több, mint negyedén (27,2 százalék) volt támogatást nyert nonprofit pályázat. Összehasonlítva a beadott pályázatok területi lefedettségével megállapítható, hogy 456 településről érkezett ugyan beadott pályázat, azonban azok nem nyertek támogatást. Ez a vizsgálat szempontjából releváns településállomány (3145 település) 14,5 százalékát jelentette, amely óriási különbség az önkormányzati és a vállalati szektor alig néhány települést érintő teljes sikertelenségéhez képest. Ezen túlmenően, a megítélt támogatások egy főre jutó összege is hatalmas mozaikosságot mutatott (6. ábra).

6. ábra. A megítélt nonprofit támogatás egy lakosra jutó értéke a településeken



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A megítélt nonprofit támogatások egy főre vetített értékének megyei rangsora inkább a kevésbé fejlett megyék előnyével jellemezhető – Heves, Baranya, Csongrád, Hajdú-Bihar, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állt a lista élén, míg a sereghajtó Pest megye volt. Átlag alatti értékekkel rendelkezett Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok, Békés, Vas, Tolna és Győr-Moson-Sopron megye (7. ábra és 2. táblázat). A rangsor végén található megyék fejlettség szerinti összetétele annyira vegyes, hogy egyáltalán nem állapítható meg az előbbihez hasonló összefüggés.

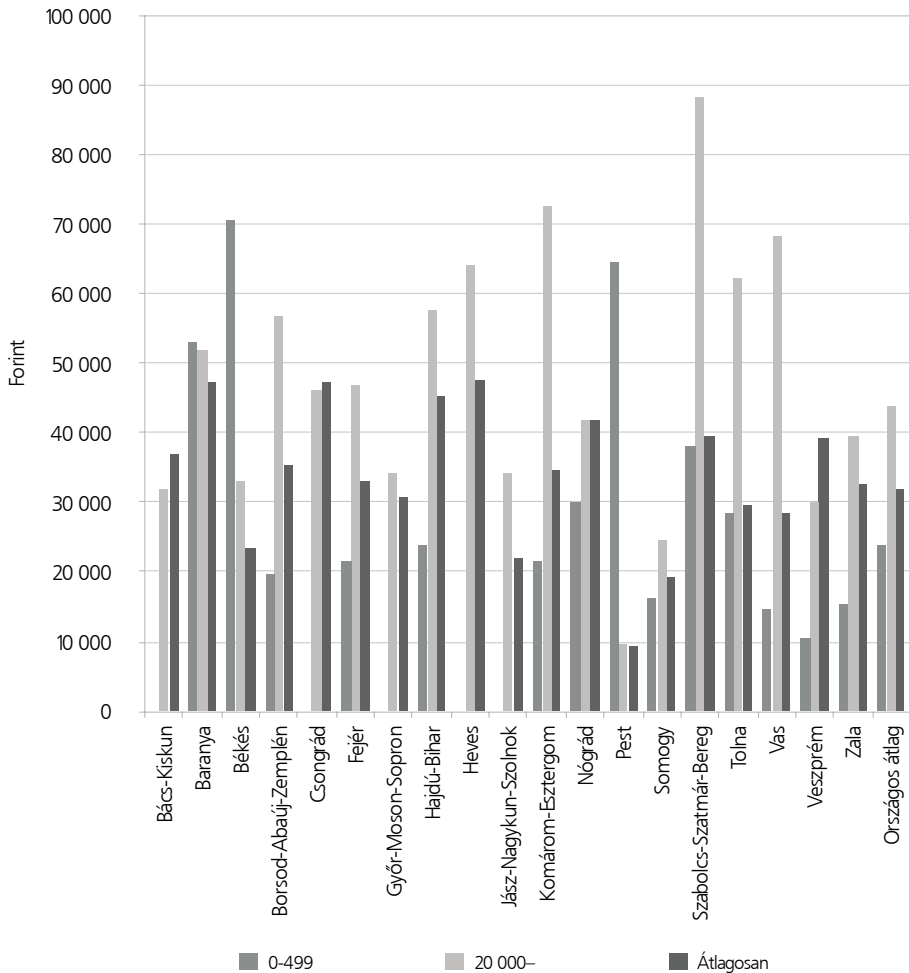
A nonprofit szektor számára megítélt támogatások összegei a települések méret szerinti kategóriáiban szintén igen változatosan jelentek meg. *Általánosságban* az mondható, hogy a legnépesebb, 20 000 lakos feletti városok jutottak hozzá nem csak összvolumenében a legmagasabb összeghez (ez a városállomány a vizsgált településkör népességének 36,7 százalékát adta, míg a támogatások több mint felét – 50,4 százalékát – koncentrált), hanem *fajlagosan is*. Ezek közül is kiemelkedtek Szabolcs-Szatmár-Bereg, Komárom-Esztergom, Vas, Heves és Tolna megye népesebb települései – értelemszerűen a megyeszékhelyek.

2. táblázat. A megítélt nonprofit támogatások összege egy lakosra vetítve a megyékben, a települések lakosság száma szerint kategorizálva, Ft

Megyék	–499	500–999	1000–1999	2000–4999	5000–9999	10 000–19 999	20 000–	Átlagos
Bács-Kiskun	–	274	25 249	13 993	10 516	114 751	31 785	36 694
Baranya	53 068	14 044	46 932	28 713	15 460	77 284	51 680	47 274
Békés	70 664	–	17 365	7 307	16 394	29 210	33 016	23 472
Borsod-Abaúj-Zemplén	19 691	23 324	22 676	24 606	16 579	35 643	56 983	35 372
Csongrád	–	25 954	60 620	45 392	75 732	12 862	46 137	47 100
Fejér	21 660	7 515	18 596	18 772	76 066	6 992	46 980	33 124
Győr-Moson-Sopron	–	17 749	6 404	65 531	1 675	12 542	34 036	30 697
Hajdú-Bihar	23 825	–	85 391	16 409	29 622	40 199	57 563	45 410
Heves	–	277 397	26 708	9 293	8 275	30 474	64 259	47 608
Jász-Nagykun-Szolnok	–	34 014	13 591	10 874	5 899	35 114	34 129	21 933
Komárom-Esztergom	21 632	10 226	26 630	846	3 073	9 612	72 519	34 396
Nógrád	29 889	27 779	14 027	119 788	27 818	40 499	41 935	41 738
Pest	64 368	5 091	4 307	4 261	11 587	11 590	9 513	9 400
Somogy	16 040	24 515	9 014	20 819	24 566	13 105	24 608	19 050
Szabolcs-Szatmár-Bereg	37 858	23 904	15 659	31 871	36 823	21 661	88 267	39 438
Tolna	28 425	2 596	2 183	2 598	18 731	54 870	62 099	29 417
Vas	14 700	5 320	16 596	10 097	–	13 407	68 259	28 471
Veszprém	10 428	93 831	26 900	51 249	36 557	42 208	30 012	39 166
Zala	15 480	28 706	20 715	35 507	50 883	–	39 449	32 604
Országos átlag	23 680	33 691	20 845	22 685	21 863	30 694	43 906	31 971

Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

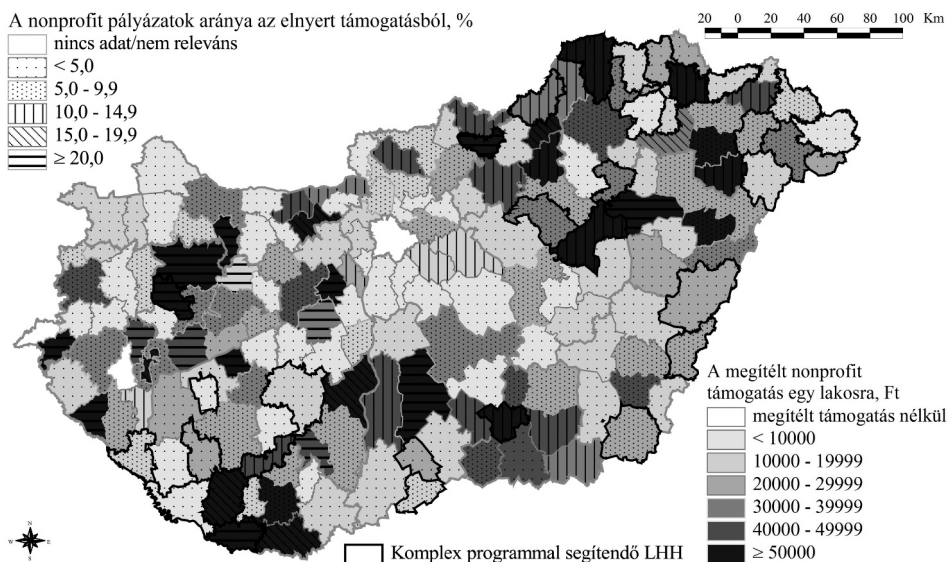
7. ábra. A megítélt nonprofit támogatások összege 1000 lakosra vetítve az 500 lakos alatti és a 20 000 lakos fölötti települések kategóriájában, megyénként, Ft



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A településhálózaton belüli jelentős differenciákra mutat rá az a tény, hogy Pest megye alacsony összértéke mellett az 500 lakos alatti kistélepülések egy főre jutó támogatása az egyik legmagasabb volt – bár ezt csak Ipolytölgyes kiugró értéke produkálta két környezetvédelmi pályázatnak köszönhetően. Békés megye kimagasló értéke a már említett Pusztatollakára koncentrálódó támogatás miatt jelentkezett, és Baranya megye kistélepüléseinek relatíve magas támogatási összege is az egyáltalán forráshoz jutó 500 lakos alatti községek 9 százalékára vezethető vissza.

8. ábra. A megítélt nonprofit támogatás egy lakosra jutó értéke, valamint a nonprofit pályázatok részesedése az elnyert támogatásból kistérségi összességében



Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A kistérségi szintre aggregált adatok alapján készült térkép is a mozaikosságot tárja elénk (8. ábra). A két végetlet a kiugróan magas egy főre jutó megítélt nonprofit támogatással rendelkező Pannonhalmi kistérség (~245 000 Ft/fő)⁵, valamint a támogatás nélkül maradt Pacsai és Szentgotthárdi kistérség jelenti. Az 50 000 Ft feletti egy főre jutó nonprofit támogatással bíró 26 kistérség között mindössze 8 található a komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérségek közül, ugyanakkor 11 ide volt sorolható a legfejlettebb kistérségek kategóriájából.

A megítélt támogatási összegek közül a nonprofit szektor részesedése nehezen általánosítható területi mintázatot követett. *Egyértelműnek tűnik azonban, hogy a legfejlettebb kistérségek körében jellemzően alacsonyabb, szinte kivétel nélkül 10 százalék alatti a nonprofit szektor aránya.* Ez nyilvánvalóan a pályázatok terén aktívabb, részben nagyobb mozgásterrel rendelkező önkormányzati és erősebb gazdasági szféra mellett alárendelt részt kínál a nonprofit szektornak, mely ugyanakkor a vidéki térségeknél nagyobb forrásabszorpcióval rendelkezik. A Pannonhalmi kistérség nonprofit szektorának kiugró mértékű támogatásai a nonprofit szféra részesedésében is jelentkeztek – 56 százalékos súlyt képviselt az összes támogatási forrás közül. A szektor részaránya az Őriszentpéteri kistérségben 40 százalékot⁶, a Balmazújvárosi és a Sellyei kistérségben 30 százalékot, a Gárdonyi, Letenyei és Devecseri kistérségben pedig 25 százalékot meghaladó volt. *A komplex programmal segített LHH kistérségek zöme nem került be a legnagyobb nonprofit támogatási aránnyal rendelkező térségek körébe, sőt többségükben a nonprofit szektor 10 százalék körüli, vagy az alatti súllyal bírt.*

A komplex programmal segítettő leghátrányosabb helyzetű kistérségek jellemzői

Az előzőekben már több alkalommal is utaltunk a kistérségeken belül a komplex programmal segítettő leghátrányosabb helyzetű térségekre. Mivel egyik kiinduló hipotézisünk az volt, hogy a gyenge gazdasági potenciál és az önkormányzatok kisebb anyagi mozgástere miatt ezekben a térségekben nagyobb lehet a nonprofit szféra szerepe a fejlesztési források megszerzésében, így indokolt részletesebben is pozicionálni ezt a térségkategóriát.

Meglehetősen nehéz bármilyen egyértelmű összefüggést megállapítani a fejlettséget kifejező mutatókkal, ezen belül a kistérségek kedvezményezettségének megállapítására szolgáló komplex fejlettségi mutatóval is. A számos fejlettségi indikátort is magában foglaló rangkorrelációs számításunk szerény és némileg ellentmondásos eredményeket produkált. A nonprofit szektor számára megítélt támogatások egy főre jutó kistérségi értéke és a nonprofit szervezetek által benyújtott pályázatok számának 1000 lakosra vetített értéke szerény (bár szignifikáns) *pozitív korrelációs kapcsolatot* mutatott pl. a *nonprofit szervezetek 1000 lakosra eső számával, illetve a munkanélküliségi rátával és a szociális segélyezés mutatóival*. Szerény negatív előjelű korrelációs kapcsolat adódott az adóköteles jövedelem egy lakosra jutó értékével és a komplex fejlettségi mutatóval. Az ellentmondást az hordozza magában, hogy a nonprofit szervezetek lakosságszámra vetített értéke a fejlettségi mutatóval közepesen szoros pozitív korrelációs kapcsolatban van (tehát alapvetően a fejlettséget fejezi ki).

Bár a szerény magyarózóerejű statisztikai kapcsolatok miatt messzemenő következtéseket nem lehet levonni, az mindenesetre sejthető, hogy a nonprofit szféra pályázati mutatói valamelyest az alacsonyabb fejlettségű térségekben magasabbak. Ezt az összefüggést lerontja a nagyobb városok intenzívebb pályázati tevékenysége, mely esetükben az erősebb nonprofit szektorra vezethető vissza. Mindenesetre indokoltnak láttuk a kistérségek nagyobb fejlettségi kategóriáinak (1. ábra) megfelelően is elvégezni a legfontosabb indikátorok összesítését.

A 34 darab komplex programmal segítettő LHH kistérség népességszámából való részesedése mintegy 12,5 százalék volt 2012-ben. A térségkategória beadott összes pályázatból való részaránya 13,7 százalék volt, és a megítélt támogatásokból is ugyanekora aránnyal részesedett. Ez a kiegyenlített szereplés azonban önmagában – véleményünk szerint – *nem szolgálja kellőképpen a térség felzárkózását, legalábbis ezen források alapján* (mely azonban a fejlesztési források oroszlánrészét adja hazánkban).

A beadott pályázatok számából a komplex programmal segítettő LHH kistérségek nonprofit szektora 13,1 százalékkal rendelkezett, mely valamelyest magasabb, mint az országos és a fejlettebb térségek értéke (3. táblázat). A nonprofit szervezetek által igényelt támogatás azonban jelentősen meghaladta az átlagos részesedést. Ez a többlet a támogatott pályázatok számánál már nem érzékelhető, és a megítélt támogatás esetében is számottevően csökkent, bár a nonprofit szektor utóbbi esetben magasabb részesedéssel bírt, mint a többi térségkategória esetében. Tehát ezek *az értékek rámutatnak a komplex programmal segítettő LHH kistérségek nonprofit szektorának átlagosan magasabb pályázati aktivitására, de egyben a kisebb sikerességére is*. Ezt erősíti meg a 4. táblázat is.

3. táblázat. A nonprofit szektor részesedése az összértékből, kedvezményezettség szerint kategorizálva, %

Térségkategoriók	A nonprofit szektor részesedése			
	Az összes benyújtott pályázatból	Az összes igényelt támogatásból	Az összes támogatott pályázatból	Az összes megítélt támogatásból
Nem kedvezményezett	12,0	8,8	9,5	6,7
Hátrányos helyzetű	12,7	8,4	10,6	6,8
LHH	15,8	7,1	12,8	4,5
Komplex programmal segített LHH	13,1	10,6	9,8	7,7
Országosan	12,4	8,8	9,9	6,6

Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A nonprofit szektor országosan is szignifikánsan alacsonyabb sikerességgel nyújt be pályázatokat és jut támogatáshoz, mint az önkormányzati vagy a vállalkozói szféra. A térségkategoriók szerint elvégzett számítások alapján pedig az körvonalazódik, hogy a komplex programmal segített LHH kistérségekben az önkormányzatok sikeressége nagyjából azonos az országos átlagával, addig mind a vállalkozói, mind a nonprofit szervezetek pályázási és forrásszerzési hatékonysága elmarad az országos értéktől. Az érintett kistérségek nonprofit szektora a megpályázott támogatásoknak alig több mint harmadához (35,6 százalék) tud hozzájutni.

4. táblázat. A pályázatok elnyerésének aránya és a megítélt összeg a megpályázott összeg arányában a három szektorban, kedvezményezettség szerint kategorizálva, %

Térségkategoriók	Pályázatok elnyerésének aránya			Megítélt összeg a megpályázott összeg arányában		
	Önkormányzatok	Vállalkozások	Nonprofit szervezetek	Önkormányzatok	Vállalkozások	Nonprofit szervezetek
Nem kedvezményezett	48,4	56,8	42,9	60,9	49,2	39,3
Hátrányos helyzetű	51,2	55,1	44,1	55,1	46,7	40,3
LHH	52,1	53,3	41,3	58,4	69,4	40,4
Komplex programmal segített LHH	51,3	52,6	37,8	56,7	42,9	35,6
Országosan	49,9	56,0	42,3	58,7	49,8	39,0

Forrás: Saját szerkesztés az NFÜ-EMIR adatbázisa alapján, 2014. április 30-i állapot szerint.

A számítások alapján az 1000 lakosra jutó beadott nonprofit pályázatok számának elmaradt térségekben adódó száma (1,65 pályázat/1000 lakos) meghaladja az országos átlagot (1,50 pályázat/1000 lakos), mint ahogyan a megítélt támogatás egy lakosra jutó értéke is magasabb (34 911 Ft/fő), mint a hazai átlag (31 971 Ft/fő). A relatíve kedvezőnek

tűnő értékek mögött azonban komoly hatékonyságbeli problémák húzódnak meg, melyek összességében azt okozzák, hogy a nonprofit szektor – néhány kiugró példától eltekintve – nem képes a legelmaradottabb térségek felzárkózásához hozzájárulni.

Konklúziók

Az elmúlt évtizedekben nőtt a hazai nonprofit szektor gazdaságon belüli súlya, amihez a 2004 óta elérhető európai fejlesztési források is hozzájárultak. Ugyanakkor ezek a támogatások nem segítettek a nonprofit szektor területi problémáinak (Budapest-központúság, szervezetek közti – részben területi – egyenlőtlenségek) enyhítésében.

Az ÚMFT és az ÚSZT 2007–2013 közötti időszakra kiterjedő pályázati adatbázisa alapján készült települési és kistérségi léptékű vizsgálatunkban a pályázati aktivitás és sikeresség vizsgálata jelentős területi különbségekre mutatott rá Magyarországon belül (Budapestet mellőzve is).

Országos léptékben a nonprofit szervezetek pályázati aktivitása volt a legszerényebb az önkormányzati és vállalkozói szférával összevetve, és az igényelt összegek, illetve a megítélt támogatások között a legnagyobb különbség mutatkozott. A települések közel 60 százalékáról nem érkezett pályázat a nonprofit szféra egyetlen reprezentánsától sem. Ez főként a kistelepüléseket jellemezte, melyek esetében inkább a kevésbé fejlett megyékben mutatkozott nagyobb pályázati aktivitás – ez némileg erősítette a kiinduló feltételezésünket, de inkább csak sejthető ez az összefüggés.

A nonprofit szektorból érkező pályázatok esetében hatalmas arányú volt a sikertelenség – a települések közel 40 százalékából adtak be ugyan nonprofit pályázato(ka)t, de 15 százalék esetében egyik sem nyert, így sikeres nonprofit pályázat a települések alig több mint negyedéből érkezett.

Különösen a megyeszékhelyek nonprofit szektora emelkedett ki mind a megítélt támogatások össz volumenében, mind fajlagos értékét tekintve is. Nem meglepő, hogy a legfejlettebb térségekben arányait tekintve alárendelt szerepet játszik a nonprofit szféra az elnyert pályázati forrásokból való részesedésben, de ez jóval nagyobb abszolút összegeket jelent, mint az elmaradott térségek körében. Ugyanakkor a legelmaradottabb térségek többségében sem emelkedik ki a nonprofit szféra magas aránya, többségükben 10 százalék körüli, vagy az alatti súllyal bírt. Statisztikai vizsgálatunk sem mutatott ki egyértelmű kapcsolatot a pályázati teljesítmény és hatékonyság, illetve a fejlettségi mutatók viszonylatában – ennek oka pedig az, hogy a nonprofit szféra pályázati mutatói valamelyest jobbak az alacsonyabb fejlettségű térségekben, ugyanakkor a nagyobb városokban is intenzívebb a pályázati tevékenység.

A komplex programmal segítő leghátrányosabb helyzetű kistérségek esetében magasabb a pályázati aktivitás, azonban jelentősebb a sikertelenség is. Ezek mellett is relatíve kedvező fajlagos benyújtott pályázatszám és megítélt támogatási értékek adódtak, melyek mögött azonban komoly hatékonyságbeli problémák húzódnak meg. Összességében az mondható, hogy a nonprofit szektor – néhány kiugró példától eltekintve – nem képes a legelmaradottabb térségek felzárkózásához érdemi módon hozzájárulni.

Köszönetnyilvánítás

Pénzes János publikációt megalapozó kutatása a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Irodalom

- Ajkay Adrián (2011): *Az európai uniós fejlesztési támogatások szerepe a nyugat-dunántúli nonprofit szervezetek működésében*. Doktori (PhD) disszertáció, Sopron:Nyugat-Magyarországi Egyetem.
- Boros, Gábor (2012): The role of regional development planning in diminishing deep poverty – case study: A backward region in Hungary. In: Péntzes, János–Radics, Zsolt (eds.): *Roma population on the peripheries of the Visegrad Countries – Integration issues and possible solutions*. Debrecen:Didakt Kft. 214–220.
- Boros, Gábor–Kozma, Gábor–Pénzes, János (2013): Impact of the European Union on the method of demarcating the beneficiary regions in Hungary. *European Spatial Research and Policy*, (2.), 133–146.
- Bujdosó, Zoltán–Szűcs, Csaba (2008): Utilization of regional development funds in the small towns of Northern Hungary. In: Csapó, Tamás–Kocsis, Zsolt (eds.): *Nagyközségek és kisvárosok a térben*. IV. Településföldrajzi Konferencia. Szombathely:Savaria University Press. 172–182.
- Kákai László (2010): A Nemzeti Civil Alapprogram, útkeresés egy új támogatási rendszer felé? *Civil Szemle*, (1), 91–118.
- KSH (2014): *Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2012*. Budapest:Központi Statisztikai Hivatal. Elektronikus adatgyűjtemény.
- Kullmann Ádám–Janza Frigyes–Herczeg Béla (2010): A leghátrányosabb helyzetű kistérségek célzott támogatásának kísérlete, és első tapasztalatai Észak-Magyarországon. *Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek*, (2.), 3–20.
- Pénzes, János (2013): The dimensions of peripheral areas and their restructuring in Central Europe. *Hungarian Geographical Bulletin*, (4.), 373–386.
- Porubcsánzki Katalin (2007): A teljesítménymenedzsment lehetőségei a Nemzeti Civil Alapprogramban. *Civil Szemle*, (1), 71–90.
- Reisinger Adrienn–Hajós Barbara (2013): Európai uniós pályázati források a nyugat-dunántúli és a győri nonprofit szervezetek körében. *Civil Szemle*, (1), 33–54.
- Sain Máttyás (szerk.) (2014): *Térségfejlesztők a szegénység elleni küzdelemben. Módszertani útmutató*. Készült a „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért program szakmai koordinációja” keretében. Budapest:Autonómia Alapítvány.
1996. évi XXI. törvény: *a területfejlesztésről és a területrendezésről*.
2011. évi CLXXV. törvény: *az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról*.
- 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat – *a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről*.
- 311/2007. (XI. 17) kormányrendelet – *a kedvezményezett térségek besorolásáról*.
- 116/2011. (VII. 7) kormányrendelet – *a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17) kormányrendelet módosításáról*.

Internetes hivatkozások

- Civil Információs Portál: <http://civil.info.hu/-/2013-a-konszolidacio-eve-volt-a-civil-szferaban> (letöltve 2014. 07. 06.).
- ÉAOP–5.1.3-11: *A régiós civil szervezetek infrastrukturális feltételeinek fejlesztése*.
Kézirat, <http://www.nfu.hu/doc/2947> (letöltve: 2013. 10.24.).
- KSH (2013): *A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői 2012-ben*. Statisztikai tükör 2013/119. Budapest:Központi Statisztikai Hivatal. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit12.pdf> (letöltve 2014. 07. 08.).
- NFÜ Jelentéskészítő <http://www.nfu.hu/jelenteskeszito>

Jegyzetek

- 1 A tanulmány a nonprofit szervezetekkel (az NFÜ „non-profit szervezetek” néven együtt kezeli őket) foglalkozik. A nonprofit szektor meghatározása nem egyszerű, külön tanulmányt érdemelne, hiszen a különböző irodalmak és beszámolók is egymástól eltérően használják a fogalmakat, attól függően, hogy milyen megközelítésben tárgyalják őket. Emellett több helyen egymás szinonimájaként jelennek meg a civil szektor, nonprofit szféra, klasszikus civilek, civil társadalom, harmadik szektor kifejezések. Jelen tanulmányban az NFÜ nonprofit szervezetek adatait használjuk, amelyek elkülönülnek a vállalkozói és az állami-önkormányzati szektor adataitól, valamint lefedik a KSH és a Civil törvény „Értelmező rendelkezések” szakaszában felvázoltakat. Ezek értelmében a klasszikus civil szervezetek a nonprofit szervezetek részhalmazának tekinthetők.
- 2 A program a nonprofit szektor kapcsán együttesen kezeli a klasszikus civil szervezeteket az olyan nonprofit szervezettel, mint pl. a Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jelen tanulmány egyik célja annak vizsgálata, hogy a szféra tud-e hatni a hátrányos helyzetű kistérségek fejlődésére. Az elsődleges fejlesztési kezdeményezések, innovációk a nonprofit szektoron belül a klasszikus civil szervezetekre hárulnak, így az NFÜ rendszeréből így kinyert mutatók nem minden esetben tudják ennek értékét mutatni. Azonban feltételezzük, hogy az említett és a többi országos jelentőségű szervezet hozzávetőlegesen egyformán befolyásolja a kistérségek mutatóit, így a torzítás kevésbé szignifikáns.
- 3 A Jelentéskészítőtől néhány (szám szerint kilenc) település – a 2014. január 1-jén hatályos közigazgatási rendszer alapján – hiányzik (részben közelmúltban történt közigazgatási önállósodásuk okán).
- 4 Pusztatoatlaka általánosságban véve is és a civil szektort tekintve is kimagaslott a pályázati aktivitás és sikeresség vonatkozásában. A nonprofit szektorból érkezett agrár jellegű, illetve idegenforgalmi profilú pályázat is.
- 5 A Pannonhalmi kistérség esetében az egyházhoz és az apátságához kapcsolódó nagy volumenű pályázatok okozták a kiugró értéket.
- 6 Szerény pályázati aktivitás mellett a turizmusfejlesztést célzó kulturális hagyományörzés és a nemzeti park közfoglalkoztatási pályázatai következtében, valamint az alacsony lakosságszám miatt állt elő a magas arány.